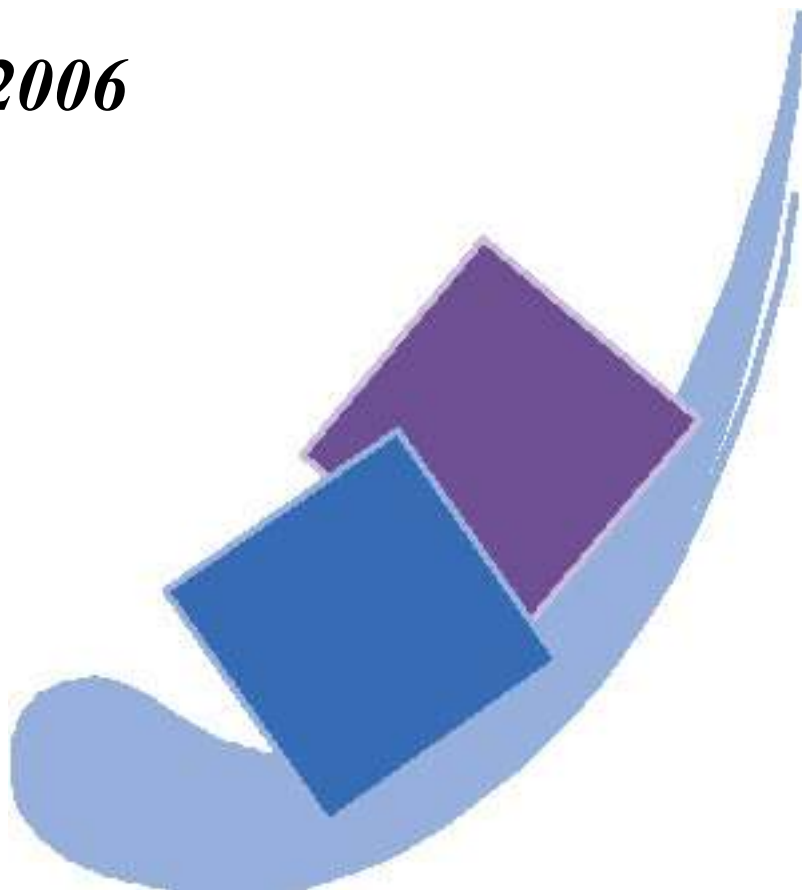

VARHAISKASVATUKSEN OSAAMISKLINIKAN LOPPURAPORTTI

JOHANNA AURANEN

2006

SISÄLLYS

1. Hankkeen tausta	2
1.1. Hankkeen lähtökohdat	2
1.2. Hankkeen käsitteellinen sisältö	3
1.3. Verkostoituminen	4
2. Hankkeen tavoitteet	5
3. Hankkeen sisäinen organisaatio	6
3.1. Ohjausryhmä	6
3.2. Rukkaset-ryhmä	7
3.3. Asiantuntijaryhmä eli Expertit	7
3.4. Erityiskasvatustyöryhmä eli Erikat	8
3.5. Perhepäivähoidon kehittämistyöryhmä eli Perho	8
3.6. Vasu-toimintaryhmä	9
4. Hankkeen ulkoiset verkostot	10
4.1. Socomin varhaiskasvatushankkeiden yhteistyöryhmä eli Vaka	10
4.2. Sosiaalialan osaamiskeskusten Voske-verkosto	11
4.3. Opiskelija- ja oppilaitosyhteistyö	12
4.4. STM, Etelä-Suomen lääninhallitus ja Stakes	14
4.5. Muut verkostot ja yhteistyökumppanit	15
5. Kehittämistoiminta Varhaiskasvatuksen osaamisklinikassa	15
5.1. Kehittämistoiminta	15
5.2. SeutuVasu-prosessi	16
6. Muu hankkeen aikainen toiminta	18
7. Hankkeen aikana syntyneet tuotokset	19
8. Hankkeen arviointi	19
9. Varhaiskasvatuksen kehittämisyksikkövalmistelu	21
Lähteet	22

1 Hankkeen tausta

1.1 Hankkeen lähtökohdat

Varhaiskasvatuksen osaamisklinikka –hanke oli yksi Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen kehittämishankkeista. Hankkeessa olivat mukana Imatran ja Joutsenon kaupungit sekä Ruokolahden kunta. Lappeenranta tuli mukaan hankkeeseen vuoden 2005 syksyllä. Hankkeessa luotiin Kaakkois-Suomeen varhaiskasvatuksen tutkimuksen, oppimisen ja palveluiden tuottamisen osaamisverkosto eli luotiin pohja Kaakkois-Suomesta puuttuvaan varhaiskasvatuksen kehittämisyksikköön. Hankkeessa koordinoitiin varhaiskasvatukseen, päivähoitoon, esiopetukseen, alkuopetukseen ja koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaan liittyvää erityisosaamista sekä kehitettiin palveluja erityispäivähoitoon ja etsittiin uusia malleja kuntien yhteistoiminnan avulla. Hanke oli sateenvarjohanke, jonka ideana oli saada aikaan pysyvä rakenne, kehittämisyksikkö, Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen alueella tehtävään varhaiskasvatuksen kehittämistyön koordinointiin. Tarkoituksena oli luoda uutta toimintaa, joka olisi alueella merkittävää ja toisi pysyvän parannuksen varhaiskasvatuksen palvelujärjestelmään ja toimintatapoihin. Hanketta rahoittivat Etelä-Suomen lääninhallitus sekä hankekunnat.

Varhaiskasvatuksen osaamisklinikka -hankkeen tavoitteita olivat:

1. kehittää ja mallintaa varhaiskasvatuksen huippuosaaminen sekä erityisosaamisen seudullinen kehittäminen
2. turvata lapsille ja lapsiperheille korkeatasoisia, asiakaslähtöisiä varhaiskasvatuspalveluja
3. parantaa varhaiskasvatukseen liittyvää erityisosaamista seutukunnalla
4. mahdollistaa täydennyskoulutus, tutkimuksen tekeminen ja erikoistumisopintojen suorittaminen varhaiskasvatuksessa toimiville työntekijöille
5. liittää eri oppilaitokset kehittämistyöhön tarjoamalla yhteistyökenttä opetus- ja tutkimustyössä

Seuraavassa raportissa kuvataan kuinka näihin tavoitteisiin päästiin hankkeen aikana.

1.2 Hankkeen käsitteellinen sisältö

Hankkeessa kootun osaamisverkoston avulla kehitettiin lapsiperheiden kanssa tehtävää työtä. Viitekehyksenä kehittämistyössä on ollut lasten päivähoitoa, esiopetusta ja perusopetusta määrittelevä lainsäädäntö.

Hankkeessa luotiin saumattomuutta peruspalvelun ja erityispalvelujen välille. Hankkeen kehitystyössä keskeistä oli luoda lasten ja perheiden tilanteisiin sovellettavia toimintamalleja ja yhteistyökäytäntöjä. Kehittämistyön tavoitteena oli turvata lapsen ja hänen perheensä yksilöllisten tarpeiden mukainen joustava ja lapsilähtöinen varhaiskasvatus päivähoidosta peruskoulun kolmannelle luokalle. Varhaiskasvatusta tarkasteltiin hankkeessa seuraavista näkökulmista:

a. Lapsilähtöinen laadukas varhaiskasvatus jossa

- yksilölliset edellytykset työskentelyssä ja oppimisessa sekä itsenäisesti että ryhmässä
- kehitetään toimintamalleja niin, että ne palvelevat lapsen ikäkaudelle tyypillistä tapaa toimia ja oppia
- korostetaan leikin kautta ja tekemällä oppimista
- korostetaan yhteistoiminnallisuutta
- hyödynnetään varhaiskasvatuksen toimijoiden moniammatillista tieto-taitoa
- painotetaan erityisopetusta
- käytetään projektityöskentelyä

b. Perhelähtöinen palvelutarjonta

- perheen tarpeista lähtevä palvelutarjonta
- tiivis yhteistyö kotien kanssa
- vanhempien mahdollisuus osallistua aktiivisesti toiminnan suunnitteluun ja arviointiin
- perheiden esisijaisen kasvatusvastuun ja -oikeuden korostaminen ja kasvatuskumppanuusperiaate
- erilaisuuden kunnioittaminen

c. Varhainen pulmien toteaminen ja auttaminen

- uudenlaisten toimintamallien omaksuminen, joilla varmistetaan, että lapsi ja perhe saavat tarvitsemansa tarkoituksenmukaisen avun riittävän varhaisessa vaiheessa
- huomion kiinnittäminen oppimisvaikeuksien varhaiseen havaitsemiseen ja auttamiseen
- palvelujärjestelmien kehittäminen siten, että yhä useammin perheen pulmatilanteet tulevat huomioiduiksi ja käsitellyiksi ajoissa
- tiivis yhteistyö neuvoloiden, sosiaalityöntekijöiden, koulujen ja vapaa-ajan toimintojen kanssa
- siirtyminen yksilödiagnostisesta ongelmanratkaisusta kohti systeemistä ongelmaratkaisua

1.3 Verkostoituminen

Verkostoituminen hankkeessa perustui seuraaviin periaatteisiin:

- toimiminen yli hallintokunta- ja sektorirajojen
- toimiminen yli kuntarajojen
- toimiminen moniammatillisissa työryhmissä
- toimiminen yhteistyössä erilaisten kolmannen sektorin toimijoiden kanssa
- laaja-alaisuus
- lapsi- ja perhelähtöisyys
- asiantuntijuuden hyväksikäyttäminen

Viitekehyksenä verkostoituvan työn rakenteiden luomisessa oli laadunhallinta lapsien ja perheiden kanssa tehtävässä työssä ja työn kehittämisessä. Toimintoja kehitettiin siten, että niiden perusteet tehtiin näkyviksi ja työprosessit yhteisiksi.

2 Hankkeen tavoitteet

Hankkeen kohteena olivat lasten ja perheiden parissa työtä tekevät ammattilaiset julkisella ja yksityisellä sektorilla sekä järjestöjen toimijat ja opiskelijat. Hankkeessa kehitetystä verkostoituneesta työtavasta hyötyivät lapset ja lapsiperheet, varhaiskasvatuksen ja lähialojen työntekijät sekä palvelujen tuottajat.

Hankkeen päätavoitteena oli varhaiskasvatuksen huippuosaamisen kehittäminen ja mallintaminen sekä erityisosaamisen seudullinen kehittäminen. Hankkeen tavoitteena oli luoda Kaakkois-Suomeen varhaiskasvatuksen laaja-alainen osaamiskeskittymä, jossa eri toimijat muodostavat varhaiskasvatuksen tutkimuksen, kehittämisen ja oppimisen toimintaverkoston, jossa mahdollistui uusien palvelumallien kehittäminen.

Hankkeessa luotavan osaamisklinikan toimintamallin avulla toivottiin saavutettavan seuraavat tavoitteet:

- saadaan aikaan verkosto, joka tukee kuntien ja muiden toimijoiden varhaiskasvatukseen liittyvää kehittämistä
- luodaan pohjaa varhaiskasvatuksen seudulliselle kehittämis-, koulutus- ja arviointityötä tekeville yksiköille ja asiakaspalveluyksikölle
- varhaiskasvatuspalveluja käyttävät lapset ja perheet saavat korkeatasoisia tutkimukseen perustuvia palveluja
- kuntien työntekijät, järjestöjen toimijat ja opiskelijat saavat mahdollisuuden hankkia täydennyskoulutusta, tehdä tutkimusta, suorittaa erikoistumisopintoja ja saada asiantuntija-apua
- luodaan verkostoituneita, innovatiivisia ylikunnallisia ja sektorirajat ylittäviä oppimis- ja työympäristöjä
- mahdollistetaan työntekijöiden ammatillinen kehittyminen ja erityisosaamisen käyttäminen

3 Hankkeen sisäinen organisaatio

3.1 Ohjausryhmä

Varhaiskasvatuksen osaamisklinikka-hanke oli Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen, Socomin, käynnistämä seudullinen varhaiskasvatuksen kehittämishanke.

Hankkeelle nimettiin **ohjausryhmä**, jonka tehtävänä oli suunnitella ja johtaa hanketta, valvoa ja ohjata hankkeen edistymistä ja tehdä hankkeen linjaukset. Ohjausryhmän puheenjohtajana toimi varhaiskasvatuspäällikkö Päivi Virkki. Ryhmän kokoonkutsujana ja sihteerinä toimi osaamisklinikan kehittämissuunnittelija Johanna Auranen.

Ohjausryhmään kuuluivat edustajat hankekuntien sosiaali- ja terveys- sekä koulutoimesta, Socomista, Etelä-Karjalan ammattikorkeakoulusta (kasvatus/sosiaaliala), Joensuun yliopistoista (kasvatustiede) ja Helsingin yliopiston koulutus- ja kehittämiskeskus Palmeniasta:

Ahonen, Päivi; Sosiaalijohtaja, Joutseno/sosiaalitoimi
Huhtanen, Tuomo; Sivistystoimenjohtaja, Joutseno (sijalla: Koponen, Virpi)
Härkönen, Ulla; Varhaiskasvatuksen lehtori, Joensuun yliopisto
Karhu, Anne; Projektipäällikkö, Palmenia
Kovanen, Merja; Päivähoidon esimies, Ruokolahti
Liakka, Pirjo; Kiertävä erityislastentarhanopettaja, Imatra
Lippojoki, Jaana; vs. varhaiskasvatuspäällikkö, Imatra (1.2.-30.8.2005)
Liukkonen, Eeva-Kaisa; varhaiskasvatuspäällikkö, Imatra (alkaen 1.9.2005)
Markkanen, Eija; Sivistystoimenjohtaja, Ruokolahti
Myllärinen, Tarja; Toimitusjohtaja, Socom
Stenberg, Kari; Rehtori, Imatra (30.1.2005 saakka)
Taipale, Sirpa; Erityisopettaja (laaja-alainen), Joutseno
Vesivalo, Aira; Erityislastentarhanopettaja, Ruokolahti
Virkki, Päivi; Varhaiskasvatuspäällikkö, Imatra (sittemmin Lappeenranta)
Voutilainen, Annamari; Kiertävä erityislastentarhanopettaja, Joutseno
Wright, Helena; Koulutusohjelmajohtaja; Etelä-Karjalan AMK

Ohjausryhmä kokoontui hankkeen kestäessä yhteensä 14 kertaa. Kokouksissaan ohjausryhmä teki hanketta koskevia päätöksiä (mm. ostettavat koulutukset) ja ohjasi vasuprosessia. Ohjausryhmän kokouksissa esiteltiin myös Socomin muuta toimintaa sekä valtakunnallisia varhaiskasvatuksen kuulumisia.

3.2 Rukkaset-ryhmä

Vuonna 2004 alettiin Varhaiskasvatuksen osaamisklinikka –hankkeessa suunnitella Vasu-prosessia (Vasu Vuosi 2005), joka tarkoitti Stakesin tekemän Varhaiskasvatussuunnitelmien perusteiden soveltamista ja muokkaamista hankekuntien yhteiseen käyttöön. Vasu-prosessin suunnittelu alkoi lokakuun alussa 2004 **Rukkaset-ryhmän** kokoontumisilla. Ryhmä ohjasi vasu-prosessia ja sitä toteuttavaa Vasu-toimintaryhmää. Lisäksi Rukkaset-ryhmä toimi ohjausryhmän työrukkasena sekä kehittämissuunnittelijan työn tukena. Rukkaset-ryhmä kokoontui noin kuukauden tai kahden kuukauden välein. Ryhmä koostui hankekuntien päivähoidon johdon edustajista sekä osaamisklinikan kehittämissuunnittelijasta ja kaikki ovat Stakesin Vasu-mentor koulutuksen käyneitä:

*Kovanen, Merja; Päivähoidon esimies, Ruokolahti
Lippojoki, Jaana; vs. varhaiskasvatuspäällikkö, Imatra (1.2.-30.8.2005)
Liukkonen, Eeva-Kaisa; varhaiskasvatuspäällikkö, Imatra (alkaen 1.9.2005)
Virkki, Päivi; Varhaiskasvatuspäällikkö, Imatra (Lappeenranta 1.2.2005 alkaen)
Voutilainen, Annamari; Kiertävä erityislastentarhanopettaja, Joutseno*

3.3 Asiantuntijaryhmä eli Expertit

Pilottialueella koottiin Imatran seudun varhaiskasvatuksen toimijoista **asiantuntijatyöryhmä**, jonka tehtävänä oli edistää sidosryhmien ja hankkeen välistä yhteistoimintaa ja tiedonkulkua. Expertit-ryhmän puheenjohtajana toimi seutukehittäjä Päivi Kaski Socomista. Ryhmän kokoonkutsujana ja sihteerinä toimi Varhaiskasvatuksen osaamisklinikan kehittämissuunnittelija Johanna Auranen. Pilottialueen asiantuntijatyöryhmään kuuluivat edustajat eri toimijatahoilta kuten hankekunnista, ns. kolmannelta sektorilta sekä oppilaitoksista:

*Harju, Ismo, Projektipäällikkö; Perheen Vuoksi, Imatra
Ijäs, Merja; Päiväkodinjohtaja, Steinerpäiväkot, Imatra
Isonokari, Päivi; Lapsityönohjaaja; seurakunta, Imatra (alkaen 1.6.2005)
Jauhiainen, Marjo; Projektikoordinaattori, EPM-hanke (alkaen 1.8.2005)
Karvinen, Minna, Lastentarhanopettaja; Honkaharjun koulu, Imatra
Kaski, Päivi, Seutukehittäjä; Socom
Kautonen, Sirpa-Riitta, Sosiaalityöntekijä; Ruokolahti
Lavikainen, Päivi, Luokanopettaja, Pulpin koulu, Joutseno
Monto, Päivi, Lastenhoitaja; Repokiven päiväkot, Joutseno
Ojanen, Ossi, Aluekappalainen; seurakunta, Imatra
Porrasmäki Ari, MLL:n edustaja, Imatra
Saaristo, Lilla, Jaakkiman kristillinen opisto, Ruokolahti
Savolainen, Marjut, projektityöntekijä, EPM-hanke (alkaen 1.1.2006)
Torikka Tea, Sosiaalialan asiantuntija, Lappeenranta*

Vartiainen, Mari, Jaakkiman kristillinen opisto, Ruokolahti (alkaen 1.11.2005)
Venäläinen, Anna-Brita, Terveystieteiden keskus, Joutseno

Varhaiskasvatuksen osaamisklinikka –hankkeen asiantuntijaryhmä koottiin syksyllä 2004 ja se kokoontui yhteensä yhdeksän (9) kertaa hankkeen aikana. Toiminnassaan Expertit keskittyivät vasutyön tekemiseen verkostotyön luvun osalta. Jokainen organisaatio sai esittäytyä kokouksissa, jolloin yhteistyökumppaneiden työ tuli kaikille tutuksi. Lisäksi jokaisessa kokouksessa kehittämissuunnittelija kertoi Varhaiskasvatuksen osaamisklinikan kuulumisia ja toimintaa.

3.4 Erityiskasvatustyöryhmä eli Erikat

Erikatin (Erityiskasvatustyöryhmä) tehtäviä olivat mm. yhteisten käytäntöjen luominen seutukunnalliseen yhteistyöhön ja erityispalveluiden kehittäminen alueella. Lisäksi Erikat osallistui seutukunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman tekoon. Ryhmän kokoonkutsujana ja sihteerinä toimi osaamisklinikan kehittämissuunnittelija Johanna Auranen. Ryhmään kuului erityislastentarhanopettajia ja erityisopettajia hankekunnista:

Aalto, Airi; Erityisluokanopettaja, Imatra
Beloff-Kopperi, Sirkka; Kiertävä erityislastentarhanopettaja, Imatra
Holm, Noona, Erityispedagogiikan opiskelija, Turun yliopisto (6.10.-25.11.2005)
Liakka, Pirjo; Kiertävä erityislastentarhanopettaja, Imatra
Rantatulkila, Outi; Kiertävä erityislastentarhanopettaja, Lappeenranta (alkaen 22.9.2005)
Stenberg, Kari; Rehtori, Imatra (sittemmin Lappeenranta)
Taipale, Sirpa; Erityisopettaja, Joutseno
Vaarala, Seppo; Erityisopettaja, Ruokolahti
Vesivalo, Aira; Erityislastentarhanopettaja, Ruokolahti
Voutilainen, Annamari; Kiertävä erityislastentarhanopettaja, Joutseno

Erikat aloitti toimintansa erityispäivähoidon ja –opetuksen järjestelyiden kartoituksella hankekunnissa ja yhtenäisen lomakkeiston tekemisellä sekä resurssikeskusajatuksen eteenpäin viemisellä. Työryhmä kokoontui yhteensä 15 kertaa.

3.5 Perhepäivähoidon kehittämistyöryhmä eli Perho

Perhepäivähoidon kehittämistyöryhmä eli **Perho** perustettiin kehittämään alueen perhepäivähoitoa. Ryhmän tavoitteena oli pitää huolta, että hankkeen eri osa-alueissa ja toiminnoissa otettiin huomioon perhepäivähoidon näkökulma. Ryhmän koollekutsujana toimi

Varhaiskasvatuksen osaamisklinikan kehittämissuunnittelija Johanna Auranen. Ryhmään kuuluivat hankekuntien perhepäivähoidon ohjaajat ja perhepäivähoitajia kunnalliselta ja yksityiseltä puolelta:

Hartikainen, Marita; Imatra
Heikkinen, Hanna; Imatra
Hietavirta, Heli; Joutseno
Hirvonen, Ritva; Imatra
Hirvonen, Terttu; Ruokolahti
Kouvo-Suutari, Anne; Lappeenranta (alkaen 14.12.2005)
Kupiainen, Sirpa; Ruokolahti
Länsivuori, Maija-Liisa; Imatra
Martikainen, Anitta; Joutseno
Rantalainen, Marjo; Imatra
Tuomisto, Ulla; Imatra
Vesalainen, Anne; Joutseno
Villanen, Suvi; Imatra
Ylä-Jussila, Raija; Joutseno

Perho-ryhmä kokoontui hankkeen aikana yhteensä viisi (5) kertaa. Työssään ryhmä keskittyi erilaisiin perhepäivähoitoa koskeviin kysymyksiin. Ryhmän jäsenet ottivat osaa myös erilaisiin koulutuksiin valtakunnallisestikin.

3.6 Vasu-toimintaryhmä

Vasu-toimintaryhmään kuuluivat hankekuntien päiväkotien johtajat ja perhepäivähoidonohjaajat sekä johtajien ns. vasu-parit. Toimintaryhmä kokoontui ensimmäisen kerran 30.11.2004. Keväällä 2005 ryhmä jatkoi kokoontumisiaan kerran kuussa sekä pienemmät sisältö- ja yksikkökohtaiset ryhmät aloittavat kokoontumisensa. Tapaamiskertoja koko toimintaryhmällä oli vuonna 2005 yhteensä yhdeksän (9). Vuonna 2006 kokoontumisia jatkettiin vielä kevään ajan yhteensä kolme (3) kertaa. Varhaiskasvattajia toimintaryhmässä oli n. 50 henkilöä.

Kolmen kunnan yhteistyössä toteuttama SeutuVasu valmistui lokakuussa 2005. Tästä jatkettiin YksikköVasujen sekä lasten vasujen työstämistä. Hankkeen päättyessä kaikki alueen yksiköt olivat aloittaneet YksikköVasujen tekemisen ja osa saanut sen jo valmiiksi. Lisäksi joissakin yksiköissä oli tehty myös lasten vasuja. Seutuvasu-prosessi kerrotaan tarkemmin luvussa 5.2.

4 Hankkeen ulkoiset verkostot

4.1 Socomin varhaiskasvatushankkeiden yhteistyöryhmä eli Vaka

Varhaiskasvatuksen osaamisklinikka –hanke oli Socomin ensimmäinen varhaiskasvatuksen hanke. 1.8.2005 aloitti toimintansa kaksi muuta varhaiskasvatuksen hanketta. Paapu - lapsen parhaaksi –hankkeen hallinnoija on Socom. Hanke on Pohjois-Kymenlaakson kuntien yhteinen hanke ja keskittyy varhaisen havainnoinnin ja puuttumisen toimintakäytäntöjen kehittämiseen ja mallintamiseen sekä kasvatuskumppanuuden tukemiseen. EPM eli Varhaisen tuen toiminnalliset mallit –hankkeen hallinnoija on Nuorten Palvelu ry. Tämä on koulutuksellinen hanke, joka keskittyy varhaisen tukemisen toiminnallisiin menetelmiin ja moniammatilliseen työotteeseen. Toiminta-alueena on koko Kaakkois-Suomi. Osaamisklinikan kehittämissuunnittelija Johanna Auranen kuuluu molempien hankkeiden ohjausryhmään.

Kaikki kolme hanketta tekivät tiivistä yhteistyötä vuosina 2005 ja 2006. Yhteinen hankkeiden toimintaryhmä aloitti kokoontumiset elokuussa 2005 ja nimesi itsensä **Vaka-ryhmäksi**. Yhteistyö oli tärkeää, sillä hankkeet toimivat osittain samoilla maantieteellisillä alueilla.

Vaka-ryhmän toiminta-ajatuksena oli varhaiskasvatuksen laaja-alainen asiantuntijuus käytännön työstä ja tutkimuksesta. Ryhmän toiminnan tarkoituksena oli edistää suunnitelmallista varhaiskasvatustoiminnan kehittämistä Kaakkois-Suomen alueella. Ryhmä halusi vaikuttaa varhaiskasvatusmyönteisen päätöksenteon syntymiseen ja sen tavoitteena oli verkostoitua alueen kuntien, seurakunnan, järjestöjen sekä yksityisten toimijoiden kanssa. Vaka-ryhmä loi ja koordinoi verkostoja ja teki suunnitelmallista yhteistyötä varhaiskasvatuksen osaamisen vahvistamiseksi Kaakkois-Suomen alueella.

Vaka-ryhmä teki yhteistyötä ammattikorkeakoulujen ja alueen koulutusorganisaatioiden kanssa, esimerkiksi koulutuksien järjestämisessä. Vaka-ryhmä edisti varhaiskasvattajien koulutustason nostamista yhteistyössä yliopistojen kanssa. Tästä työstä esimerkkinä on Etelä-Karjalan kesäyliopiston Imatran yksikön ja Joensuun yliopiston kanssa suunnitteilla olevat kasvatustieteen kandidaatin opinnot Imatralla. Yhteistyössä valtakunnallisten toimijoiden kanssa (mm. Stakes) ryhmä välitti varhaiskasvatuksen uusinta tutkimuksellista tietoa ja tiedotti alueella tapahtuvasta kehittämistyöstä. Tietoja löytyy Socomin nettisivuilta.

Kaakkois-Suomen varhaiskasvatuksen kehittämisvisiona oli kehittämisyksikön saaminen alueelle. Vaka-ryhmä visio, että sen toiminnan tuloksena Kaakkois-Suomen varhaiskasvatuksen osaamiseen, tutkimiseen ja palveluiden tuottamiseen on luotu osaamisverkosto. Varhaiskasvatuksen johtohenkilöstöstä suunniteltiin perustettavaksi verkosto, joka kokoontuisi pohtimaan Kaakkois-Suomen varhaiskasvatuksen tilaa ja kehittämistarpeita. Vaka-ryhmän toiminnan tuloksena yhteistyö muiden lapsi- ja perhepalveluiden tuottajien kanssa tiivistyisi entisestään.

4.2 Sosiaalialan osaamiskeskusten Voske-verkosto

Sosiaalialan osaamiskeskusten varhaiskasvatuksesta vastaavat suunnittelijat perustivat syksyllä 2004 yhteisen verkoston, joka nimettiin **Voske-verkostoksi**. Verkosto päätti kokoontua kaksi kertaa vuodessa sekä jokavuotisten osaamiskeskuspäivien yhteydessä. Sen toiminnan tarkoituksena on mm. edistää tiedonkulkua ja vaihtaa hyviä käytäntöjä sekä keskustella varhaiskasvatuksen ajankohtaisista kysymyksistä. Voskella toivotaan olevan myös valtakunnallisesti varhaiskasvatuskysymyksiin kantaaottava rooli. Kirsi Alila Soccasta on koonnut Voske-verkoston työtä julkaisuun ”Varhaiskasvatustoiminta sosiaalialan osaamiskeskuksissa”. Voske-verkosto tekee tiivistä yhteistyötä STM:n ja Stakesin sekä Varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan kanssa.

4.3 Opiskelija- ja oppilaitosyhteistyö

Syyskuussa 2004 aloitettiin Varhaiskasvatuksen osaamisklinikka –hankkeen, Socomin ja Joensuun yliopiston yliopistoyhteistyöneuvottelut. Socomin toimitusjohtaja Tarja Myllärinen ja Varhaiskasvatuksen osaamisklinikan kehittämissuunnittelija Johanna Auranen vierailivat Joensuun yliopiston Savonlinnan yksikössä yhteistyöneuvotteluissa. Siellä sovittiin alustavasti koulutusyhteistyöstä ja päätettiin, että yksikön varhaiskasvatushenkilöstö voi halutessaan ottaa osaa hankkeen eri työryhmiin sekä tulla luennoimaan osaamisklinikan tilaisuuksiin ilman luentopalkkiota. Neuvottelut jatkuivat keväällä 2006 kasvatustieteen kandidaattiopintojen suunnittelun merkeissä. Neuvotteluissa olivat mukana Socom, Etelä-Karjalan kesäyliopiston Imatran yksikkö ja Joensuun yliopisto. Neuvotteluissa sovittiin käytännönjärjestelyistä koskien kasvatustieteen kandidaattiopintojen aloittamista alueella.

Yliopistokoulutus ja varhaiskasvatuksessa tarvittava osaaminen –työkokous pidettiin Tampereella 9.9.2004. Tapaamisessa keskusteltiin sosiaalialan osaamiskeskusten ja yliopistojen yhteistyöstä sekä toimintamuodoista.

Varhaiskasvatuksen osaamisklinikka on tehnyt yhteistyötä useiden koulutusorganisaatioiden kanssa; mm. Etelä-Karjalan Kesäyliopiston, Palmenian, Etelä-Karjalan ammattikorkeakoulun, Jaakkiman kristillisen opiston, Opekon sekä Edufinin kanssa. Tilaisuuksia ja erimuotoisia koulutuksia on järjestetty Varhaiskasvatuksen osaamisklinikan toimesta sekä yhdessä eri oppilaitosten kanssa. Hankkeen aikana on myös ollut erilaisia yhteistyöpalavereita koulutusorganisaatioiden kanssa. Oppilaitosten kanssa on tehty yhteistyötä myös opiskelijaharjoittelujen ja opinnäytetöiden suhteen.

Varhaiskasvatuksen osaamisklinikka –hanke on työllistänyt kaksi (2) opiskelijaa opiskeluharjoittelun merkeissä. Varhaiskasvatuksen osaamisklinikalla suoritti Turun yliopiston erityiskasvatuksen opiskelija Noona Holm harjoittelunsa 6.10.-25.11.2004. Opiskelija keskittyi työssään erityiskasvatuksen tehtäviin. Hänen harjoittelunsa osaamisklinikalla jatkui vielä elokuussa 2005 n. kaksi viikkoa. Sosionomi (AMK) opiskelija Marjut Savolainen suoritti työharjoittelunsa osaamisklinikalla 26.9.-28.10.2005 ja hänen tehtävänä oli koulutusten suunnittelu ja järjestäminen sekä muut ajankohtaiset tehtävät.

Etelä-Karjalan ammattikorkeakoulun kolme (3) sosionomiopiskelijaa suorittivat joka keskiviikkoiset projektiopintonsa Varhaiskasvatuksen osaamisklinikassa alkaen 22.9.2004.

Heidän tehtäviään olivat mm. koulutuskyselyn toteuttaminen, tilaisuuksien ja koulutusten materiaalien järjestäminen, erityiskasvatuksen pienet käytännötyöt, tiedonhankintatehtävät sekä osallistuminen muuhun toimintaan. Opiskelijoista kaksi jatkoi projektiohjelmaansa vielä kevään 2005 aikana. Syksyllä 2005 osaamisklinikassa jatkoi yksi projektiohjelmaaja.

Varhaiskasvatustieteen maisteriohjelmaa suorittava Eeva-Kaisa Liukkonen Imatralla teki osaamisklinikka –hankkeen Vasu-prosessista pro gradu –tutkimustaan. Hän otti osaa muuhunkin Vasu-prosessiin yhtenä sen toimijana sekä ohjelmaan liittyvien harjoitusten muodossa.

Yksi Etelä-Karjalan ammattikorkeakoulun sosionomi (AMK) opiskelija ryhtyi tekemään opinnäytetyötään päivähoitoon ja lastensuojelun yhteistyöstä syksyllä 2005 Varhaiskasvatuksen osaamisklinikalla. Toinen saman ammattikorkeakoulun sosionomi (AMK) opiskelija aloitti keväällä 2006 opinnäytetyön tekemisen perhepäivähoitoon laatuvaatimuksiin liittyen.

Humanistisen ammattikorkeakoulun opiskelija Liisa Teräslahti teki kulttuurintuottajan opinnäytetyötään Varhaiskasvatuksen osaamisklinikka –hankkeen kanssa yhteistyössä. Hän tutki musiikkikasvatusta. Opinnäytetyön nimi on Musiikin arkivaatteet – musiikista ja sen esteistä päivähoitoon arjessa ja se valmistui alkuvuodesta 2006.

Kaksi Jaakkiman kristillisen opiston lastenohjaaja opiskelijaa tekivät opinnäytetyönsä Varhaiskasvatuksen osaamisklinikka -hankkeessa. Toinen työ käsitteli päivähoitoon laadun arviointia ja se toteutettiin lapsille suunnatun pelin avulla. Tällä tavoin lastenkin ääni saatiin kuuluviin osaamisklinikan toiminnassa. Toinen opinnäytetyö oli puolestaan osa syksyllä 2004 toteutettua Imatran, Joutsenon ja Ruokolahden varhaiskasvatushenkilöstölle suunnattua koulutustarvekartoitusta.

Muutama työn ohella kasvatustieteitä opiskeleva henkilö (asuvat hankekuntien alueella) otti yhteyttä Varhaiskasvatuksen osaamisklinikkaan ohjelmaansa liittyvien asioiden takia. He tarvitsivat apua mm. verkostoitumisessa ja opinnäytetöiden ohjaukseen. Tästä syystä päätettiin perustaa kasvatustieteen tutkijaryhmä osaamisklinikalle. Kasvatustieteen tutkijaryhmä/opintopiiri aloitti kokoontumisensa keväällä 2005. Opintopiiriin kuului seitsemän (7) kasvatustieteen opiskelijaa ja he saivat opintopiiristä apua mm. opinnäytetöiden

tekemiseen. Osaamisklinikan kehittämissuunnittelija KT Johanna Auranen ohjasi näitä opinnäytetöitä ja tutkimuksia.

4.4 STM, Etelä-Suomen lääninhallitus ja Stakes

Etelä-Suomen lääninhallitus kutsui alueen sosiaalialan osaamiskeskusten varhaiskasvatusvastaavia ensimmäiseen yhteiseen työkokoukseen 27.8.2004, jossa keskusteltiin mm. kuntien varhaiskasvatussuunnitelmien teosta ja siihen liittyvästä koulutustarpeesta. Lääninhallitus kertoi mahdollisuudesta ottaa osaa alueellisten koulutusten järjestämiseen. Sovittiin ensimmäisestä yhteisestä vasu-koulutuksesta, Vasu lapselle – pohja kasvulle, joka järjestettiin Imatralla 9.11.2004. Etelä-Suomen lääninhallitus on järjestänyt sen jälkeen näitä työkokouksia n. 2 kertaa vuodessa.

Varhaiskasvatuksen osaamisklinikan kehittämissuunnittelija Auranen kuuluu Etelä-Suomen lääninhallituksen Turvallinen lapsuus –hankkeen asiantuntijaryhmään. Hankkeen puitteissa on työstetty mm. lasten vanhemmille tarkoitettua ”Turvallinen lapsuus” esitettä väkivallan eri muodoista sekä järjestetty koulutusta Pohjois-Kymenlaakson kuntien päivähoitohenkilöstölle aiheesta. Asiantuntijaryhmä on kokoontunut tiiviisti vuoden 2005 aikana ja toiminta jatkuu vuoteen 2007 saakka.

Varhaiskasvatuksen osaamisklinikka verkostoitui Stakesin eri hankkeiden kanssa. VarTu-hanke (Varhainen tukeminen varhaiskasvatuksessa) oli sosiaalialan kehittämisohjelman varhaiskasvatuksen osahanke vuosille 2004-2005, jossa painopisteenä on varhaisen puuttumisen ja tukemisen menetelmien juurruttaminen varhaiskasvatuksen toimintaan. Erilaisia hanketapaamisia, työkokouksia ja seminaareja oli VarTun tiimoilta neljä (4) kappaletta, joihin Varhaiskasvatuksen osaamisklinikka otti osaa.

Yhteistyötä tehtiin myös Stakesin Perhe-hankkeen kanssa. Hankkeen verkostokokous oli 16.6.2005 Stakesissa. Kokoukseen osallistui Perhe-hankkeiden edustajat, sosiaalialan osaamiskeskusten varhaiskasvatuksen yhdyshenkilöt sekä terveydenhuollon läänien yhdyshenkilöt. Kuntien perhehankkeet esittäytyivät kokouksessa. Yhteistyö Perhe-hankkeen kanssa jatkui siten, että hankkeen projektisuunnittelija Marjatta Kekkonen vieraili Voske-verkoston tapaamisessa Lappeenrannassa 9.11.2005.

4.5 Muut verkostot ja yhteistyökumppanit

Socomin hankkeet Etelä-Karjalan alueelta ovat myös verkostoituneet keskenään, sillä hankkeiden työntekijät ovat kokeneet tarvetta foorumille, jossa he voivat tavata toisiaan ja jakaa kokemuksiaan hanketyöstä. Kyseinen verkosto on nimetty **Seutusiskoiksi** ja se on kokoontunut säännöllisesti vuoden 2004 syksystä saakka. Seutusiskot-verkostosta voi saada hyviä ohjeita ja neuvoja, kuinka esimerkiksi voi välttää hanketyöhön olennaisesti liittyvät ongelmat. Ryhmä on ideoinut mm. projektikoulutusta henkilöstölle.

5 Kehittämistoiminta Varhaiskasvatuksen osaamisklinikassa

5.1 Kehittämistoiminta

Varhaiskasvatuksen osaamisklinikka-hanke toteutui vuosina 2004 - 2006. Hanketta valmisteltiin ja ideoitiin yhteistyössä Imatran, Joutsenon ja Ruokolahden kuntien varhaiskasvatuksen asiantuntijoiden sekä Socomin edustajien kanssa jo ennen sen alkamista.

Varhaiskasvatuksen osaamisklinikka aloitti käytännön toimintansa toukokuun 2004 lopulla, kun hankkeeseen palkattiin kehittämissuunnittelija KT Johanna Auranen. Käytännön työ alkoi verkostoitumisella Socomin muuhun henkilöstöön ja hankkeisiin sekä hankekuntien (Imatra, Joutseno, Ruokolahti) toimijoihin tutustumisella. Myös valtakunnallisiin toimijoihin ja muihin yhteistyökumppaneihin luotiin verkostoja. Kehittämissuunnittelija tutustui myös hankesuunnitelmiin ja kuntien varhaiskasvatusta ohjaaviin asiakirjoihin sekä muuhun materiaaliin.

Varhaiskasvatuksen osaamisklinikan aloitusseminaari teemalla ”Tienviittoa varhaiskasvatuksen ja alkuopetuksen käytäntöjen kehittämiseksi” pidettiin 28.10.2004. Luennoitsijoina olivat mm. varhaiskasvatuspäällikkö Päivi Virkki, Rehtori Kari Stenberg ja KT Johanna Auranen. Seminaari oli tarkoitettu hankekuntien henkilöstölle sekä virkamiehille ja luottamushenkilöille. Osallistujia oli kaikkiaan n. 60 henkilöä.

Hanke alkoi pilottialueen (hankekuntien) varhaiskasvatuspalveluiden vahvuuksien, kehittämistarpeiden ja asiantuntijuuksien kartoittamisella. Kartoitusta tehtiin lähtöselvityksen

muodossa, jossa selvitettiin hankekuntien varhaiskasvatustarpeiden sen hetkistä tilaa (syksy 2004), erityiskasvatuksen tarpeita kohdennetummin sekä täydennyskoulutustarpeita. Koulutustarpeita kartoitettiin tarkemmin koulutuskyselyn avulla, jossa selvitettiin henkilöstöllä jo olevaa koulutusta sekä heidän koulutustarpeitaan. Koulutuskyselyn tuloksia on esitelty eri työryhmissä ja yhteistyöfoorumeissa. Vuoden 2004 lopulla osaamisklinikassa keskityttiin yleisemmin verkostojen luomiseen, työryhmien perustamiseen ja toiminnan tarkempaan suunnitteluun.

Vuonna 2005 tekeillä oli mm. seutukunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma, henkilöstöä koulutettiin kohdennetusti ja uusia toimintakäytäntöjä kirjattiin ja otettiin käyttöön.

Erilaiset varhaiskasvatuksen seudulliset ryhmät (esitelty luvussa 3) kokoontuivat tiiviisti ja tekivät kukin omaa kehittämistyötä. Lisäksi työstiin Stakesin varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2004:56) pohjalta seutukunnallista varhaiskasvatussuunnitelmaa (SeutuVasua), joka saatiin valmiiksi 21.10.2005. Mukana olivat kaikki hankekunnat. Lisäksi varhaiskasvatushenkilöstölle järjestettiin runsaasti erilaisia koulutuksia kevään 2005 ja varsinkin syksyn 2005 aikana. Elokuussa 2005 hankkeeseen palkattiin opiskelijaharjoittelija Marjut Savolainen, joka osallistui mm. koulutusten järjestämiseen. Varhaiskasvatuksen osaamisklinikan toimintaa esiteltiin erilaisissa foorumeissa pitkin vuotta; mm. päiväkodeissa, perhepäivähoitajien iltatapaamisissa sekä alueen sosiaalijohtajien kokouksessa. Vuoden 2005 loppu meni varhaiskasvatuksen kehittämisyksikkö –hankesuunnitelmaa ja -hakemusta työstäessä yhdessä Kaakkois-Suomen kuntien kanssa. Kevät 2006 oli hankkeen yhteenvedon aikaa, jolloin tehtävänä oli mm. hankkeen loppuraportin laatiminen sekä katseen suuntaaminen mahdolliseen Varhaiskasvatuksen kehittämisyksikköön. Tämä piti sisällään mm. verkostoitumisen muiden Kaakkois-Suomen kuntien kanssa.

5.2 SeutuVasu-prosessi

Varhaiskasvatuksen osaamisklinikan yhtenä keskeisenä toimintana ja kehittämiskohteena oli kuntien varhaiskasvatussuunnitelmaprosessi. Syksyllä 2004 Rukkaset-ryhmän jäsenet osallistuivat Stakesin Vasu-mentor –koulutuksiin. Tämän jälkeen alettiin suunnitella varhaiskasvatussuunnitelma-prosessia ja ns. SeutuVasua, josta tulisi yhteinen varhaiskasvatussuunnitelma kolmelle kunnalle.

Varhaiskasvatussuunnitelma- eli vasuprosessi alkoi hankekuntien yhteisen seutukunnallisen vasun (SeutuVasun) tekemisellä. SeutuVasua työstettiin osaamisklinikan järjestämissä Vasu-iltapäivissä kevään ja syksyn 2005 aikana. Vasu-iltapäivissä kokoontui kerran kuussa vasu-toimijat ryhmä (ks. luku 3.6), jossa oli edustus jokaisesta Imatran, Joutsenon ja Ruokolahden päiväkodista sekä perhepäivähoidosta. Vasu-iltapäivä sisälsi luennon, keskustelua sekä pienryhmätyöskentelyä vasuun liittyen. Luentojen aiheita olivat mm. sisällölliset orientaatiot, kasvatuskumppanuus vai kasvatusyhteistyö, kasvatus- ja oppimisympäristöt, perheet päivähoidon verkostoissa, monikulttuurisuus sekä arjen käytännöt ja kontekstianalyysi. Lisäksi SeutuVasua kommentoitiin ja YksikköVasuja esiteltiin vasu-iltapäivissä. SeutuVasua työstettiin seudullisissa yhteistyöryhmissä, joista jokainen sai työstettäväkseen vasusta jonkin luvun. Yhteistyöryhmät olivat Lapsi ja ympäristö, Jatkumo, Sisältö, Toimintatapa sekä Kieli. SeutuVasu-prosessiin osallistui hankekuntien varhaiskasvatushenkilöstön lisäksi Varkin eri työryhmät, jotka esiteltiin luvussa 3. Lisäksi SeutuVasua kommentoivat lasten vanhemmat sekä sosiaali- ja koulu/sivistystoimen johtajat ja lautakuntien puheenjohtajat ja varapuheenjohtajat. SeutuVasu on ollut esillä valmistuttuaan myös lautakuntien kokouksissa. Kun SeutuVasu valmistui lokakuussa 2005, se toimitettiin hankekuntien varhaiskasvatuksen käyttöön mm. YksikköVasujen pohjaksi. Lisäksi SeutuVasu löytyy internetistä Socomin ja hankekuntien nettisivuilta.

Vasuprosessi jatkui YksikköVasuilla ja LapsenVasuilla. YksikköVasut eli yksikkökohtaiset varhaiskasvatussuunnitelmat tehtiin jokaisessa päivähoidon yksikössä SeutuVasun pohjalta. YksikköVasu on SeutuVasua täydentävä asiakirja, jossa kuvataan toimintaympäristön ja yksikön erityispiirteitä ja painotuksia. YksikköVasuun on mahdollista koota jokaisen yksikön omia toimintatapoja.

LapsenVasu eli lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tehdään jokaiselle päivähoidossa olevalle lapsella yhteistyössä vanhempien kanssa. LapsenVasuja ryhdyttiin tekemään vähitellen jo vuoden 2005 aikana. LapsenVasu mahdollistaa koko henkilöstön yhdenmukaisen toiminnan ja lapsen yksilöllisten tarpeiden tiedostamisen. Kaikki varhaiskasvatussuunnitelmat eli vasut pyrkivät parantamaan työn suunnitelmallisuutta ja sitä kautta kehittämään kuntien palveluita.

6 Muu hankkeen aikainen toiminta

Varhaiskasvatuksen osaamisklinikka –hankkeen järjestämä ensimmäinen koulutus oli Varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen perustason työssä –koulutus (VaVu) syksyllä 2004. Koulutuksen suunnittelu alkoi kesäkuussa 2004 ja koulutus toteutettiin kahden kouluttajan (Tiina Ahokas, Ritva Kostiainen) ohjaamassa 12 hengen moniammatillisessa ryhmässä 30.9.-9.12.2004 välisenä aikana. Koulutus jatkuu kahden (2) vuoden mittaisella työnohjauksella. Toinen VaVu-koulutus alkoi 20.1.2005 ja kolmas koulutus pidettiin 6.9.2005 alkaen. Yhteensä VaVu-koulutuksen sai hankkeen aikana 40 henkilöä.

Koulutustarvekartoitus toteutettiin hankekuntien alueella syksyllä 2004. Kysely suunnattiin kuntien varhaiskasvatushenkilöstölle. Koulutuskartoituksen avulla pyrittiin suunnittelemaan mahdollisimman hyvää ja kohdennettua koulutusta. Kyselyssä kysyttiin myös vastaajan nimi, koska tarkoituksena oli alueen varhaiskasvatushenkilöstön ns. asiantuntijapankin tai –verkoston perustaminen. Vastauksia saatiin 205 henkilöltä ja vastausprosentti oli 65 %. Eniten vastaajat toivoivat koulutusta erityiskasvatuksen aiheista. Lisäksi toivottiin koulutusta työssä jaksamiseen liittyvistä aiheista sekä kasvatuskumppanuudesta. Vuoden 2005 lopulla EPM- ja Paapu-hankkeet jatkoivat koulutustarvekartoitusta muissa Etelä-Karjalan ja Kymenlaakson kunnissa. Vuoden 2006 keväällä valmistui raportit koskien koko Etelä-Karjalaa ja Pohjois-Kymenlaaksoa.

Varhaiskasvatuksen osaamisklinikka järjesti tutustumiskäynnin Tampereen kaupungin Hippoksen päiväkodin resurssiryhmään 28.1.2005. Resurssiryhmään oli tutustumassa yhteensä 16 henkilöä, jotka olivat mm. kuntien erityislastentarhanopettajia. Tutustumiskäynti antoi eväitä Päivähoidon resurssikeskus -hankkeen suunnitteluun osaamisklinikan hankekuntien alueelle.

Syksyllä 2005 osaamisklinikka järjesti ”Teemakaffet” -tilaisuuksia varhaiskasvatuksen henkilöstölle, lasten vanhemmille sekä muille kiinnostuneille. Tilaisuuksia oli yhteensä neljä (4) syksyn 2005 aikana, ja tilaisuuksien aiheina olivat lapsen arki, lastensuojelun ja päivähoidon yhteistyö ja lastensuojeluilmoitus, musiikin käyttäminen varhaiskasvatuksessa sekä vanhempien työntekijöiden työhyvinvointi.

7 Hankkeen aikana syntyneet tuotokset

1. Lähtötilanneselvitys 2004
2. Vanhempien mietteitä Vasusta
3. Koulutustarvekartoitukset
4. SeutuVasu
5. Opinnäytetyöt
 - Pohjalainen, Maija. 2006. Laatussa lasten silmin. Jaakkiman kristillinen opisto, Lastenohjaajakoulutuksen lopputyö
 - Salminen, Miia. 2005. Ajatuksia Varkista. Jaakkiman kristillinen opisto, Lastenohjaajakoulutuksen lopputyö
 - Teräslahti, Liisa. 2006. Musiikin arkivaatteet – musiikista ja sen esteistä päivähoiton arjessa. Joutsenon humanistinen ammattikorkeakoulu. Kulttuurintuottajan koulutusohjelman lopputyö.
6. Tutkijaryhmän valmistuneet opinnäytetyöt
 - Saaristo, Lilla. 2005. Arki lapsen silmin – lasten kokemuksia arjesta. Joensuun yliopisto. Pro gradu-tutkimus.
 - Vartiainen, Mari. 2006. Yhteistoiminnassa lähikehityksen vyöhykkeellä – Vygotskyn teorian soveltaminen esiopetuksen matematiikan opetukseen. Joensuun yliopisto. Pro gradu-tutkimus.
7. Arviointiraportti

8 Hankkeen arviointi

Arviointimenetelminä olivat itsearviointi, hankkeisiin liittyvien tutkimusten yhteydessä tehtävä arviointi, opinnäytetöihin liittyvä arviointi ja toimintatutkimus hankkeesta. Laajemman hankkeen arvioinnin suoritti Socomin tutkija Arja Hakalisto.

Varhaiskasvatuksen osaamisklinikka -hankkeen tavoitteena oli kehittää ja mallintaa varhaiskasvatuksen huippuosaaminen sekä erityisosaamisen seudullinen kehittäminen. Tästä mallintamisesta on syntynyt hankekuntien yhteinen seudullinen varhaiskasvatussuunnitelma, SeutuVasu. Hankkeen aikana on erityisosaamista kehitetty verkostoyhteistyön alueella (Expert-ryhmän työ) sekä erityisvarhaiskasvatuksen alalla (Erikat-ryhmä). Toisena suurena

tavoitteena oli turvata lapsille ja lapsiperheille korkeatasoisia, asiakaslähtöisiä varhaiskasvatuspalveluja. Tähän tavoitteeseen päästiin sisällöllisesti kehittämällä varhaiskasvatuspalvelujen dokumentointia ja dialogikäytäntöjä. Vasutyöskentelyn yhteydessä on toimintaa saatu suunnitelmallisemmaksi ja laadukkaammaksi. Toisaalta laajempia asiakaspalveluprosesseja ei näin lyhyessä ajassa pystytty hankkeessa muuttamaan tai määrällisesti parantamaan. Hankkeen tavoitteena oli myös parantaa varhaiskasvatukseen liittyvää erityisosaamista seutukunnalla. Tässäkin tavoitteessa päästiin seudulla hyvään alkuun mm. runsaan koulutustarjonnan ansiosta, mutta palveluprosessien kehittämiseen on vielä syytä paneutua. Hankkeessa luotiin ylikunnallisia ja sektorirajat ylittäviä verkostoja.

Henkilöstölle tarjottiin erilaisia koulutuksia ja seminaaritilaisuuksia. Osa koulutuksista liittyi vasu-prosessiin (liite 1) ja osa koulutuksista ostettiin paikallisilta koulutuksen järjestäjiltä. Kaiken kaikkiaan koulutusten aiheet olivat monipuolisia ja perustuivat tehtyyn koulutustarvekartoitukseen. Lisäksi varhaiskasvatuksessa työskenteleville sekä alueen opiskelijoille mahdollistettiin tutkimusten tekeminen osaamisklinikan tuottamista aiheista. Tarjolla oli myös tukea tutkimustyöhön. Tästä hyötyivät myös alueen oppilaitokset.

Myös henkilöstö arvioi Varhaiskasvatuksen osaamisklinikka –hanketta koko sen keston ajan. Ensimmäisen kerran henkilöstöltä pyydettiin kommentteja ja ajatuksia alkaneesta hankkeesta syksyllä 2004 koulutustarvekartoituksen yhteydessä. Tällöin palautteessa kiiteltiin yhteistyöstä ja kannustettiin hyvää työtä: *”Kiitos, että meiltä kysytään toiveita, ajatuksia => hyvä pohja yhteistyölle!”* Toisaalta osan mieltä painoi se, joutuvatko työntekijät tekemään osaamisklinikan takia lisätöitä.

Seuraavan kerran osaamisklinikka sai palautetta varhaiskasvatussuunnitelma eli vasu-työn loppuvaiheessa keväällä 2005. Arvioinnin kohteena olivat vasu-iltapäivät sekä seudullinen vasutyöskentely. Monessa palautteessa mainittiin, että vasu-iltapäivät olivat laajentaneet seudullista yhteistyötä ja olleet hedelmällisiä tilaisuuksia kokemusten vaihtamiseen. Aluksi vasu-työskentely herätti hämmennystä ja epävarmuutta, mutta säännölliset vasu-kokoontumiset antoivat tietoa ja työskentelystä tuli mielenkiintoista ja rakentavaa. Vasu-iltapäivien on koettu antaneen uutta intoa työhön: *”Hyviä alustuksia, paljon työtä, joskus liian tiukka aikataulu. Oivalluksia ja intoa työn kehittämiseen tullut roppakaupalla. Ammattikirjallisuus on taas alkanut kiinnostaa kovasti, samoin oman itseni ja työn kehittäminen!!”*

Palautteen yhteydessä henkilöstö sai kuvailla vasutyöskentelyä ja SeutuVasua metaforin eli vertauskuvin. Vasutyöskentelyä kuvattiin toisaalta kuin *salaatin tekemiseksi* (aineksien valintaa, yhteensovittamista, pilkkomista..) ja toisaalta kuin *pikajuoksuksi* (innostavaa, ajanottoa, väsyttävää..). SeutuVasua kuvattiin metaforilla *itse kudottu räsymatto* (tarpeelliset välineet ovat valmiina, mutta kädenjälki aivan omaamme), *raaka hedelmä* (kypsyy ajan myötä) ja *yhteinen kartta kasvatuksen maailmassa* (yhteinen löytöretki, suuntaviitta).

Viimeisen kerran henkilöstö antoi palautetta työyhteisöihin toimitetun kyselyn muodossa. Kysymys kuului: Mitä Varkki ja vasu-työskentely on tuonut sinun työhösi ja työyhteisösi? Vastauksissa keuhuttiin osaamisklinikan järjestämiä koulutuksia ja niiden tuomia mahdollisuuksia uuteen tietoon. Seudullinen yhteistyö sai paljon kiitosta palautteessa: ”Hurjan hyvä, kun tehtiin seutuvasua yhdessä naapurikuntien kanssa”. Työyhteisöön vasutyöskentely on tuonut keskustelua, mutta toisaalta myös palaverit ovat lisääntyneet. Vasutyö on laittanut henkilöstön arvioimaan ja havainnoimaan omaa työtään: ”Arvioin ja mietin omia työtapojani ja -käytäntöjä tarkemmin”. Palautteissa myös Varhaiskasvatuksen osaamisklinikka sai arvioita: ”Asiat, joita Varkin myötä on noussut keskusteltaviksi, ovat kaikki periaatteessa tuttuja, mutta on hyvä, että ne on nyt nostettu pöydälle ja niistä on keskusteltu ääneen ja syvällisesti”. Toisaalta osaamisklinikka nähtiin projektina projektien joukossa.

9 Varhaiskasvatuksen kehittämisyksikkövalmistelu

Varhaiskasvatuksen osaamisklinikka -hanke alkoi toukokuussa 2004. Alun perin hankkeen oli tarkoitus päättyä vuoden 2005 lopussa, mutta hankerahoitusta siirrettiin toukokuun 2006 loppuun saakka, joten hanke päättyi vasta silloin. Kesällä 2006 toimintaa on tarkoitus laajentaa koskemaan koko Kaakkois-Suomea, jolloin perustetaan Kaakkois-Suomen Varhaiskasvatuksen kehittämisyksikkö. Rahoitus kehittämisyksikköön myönnettiin 28.4.2006 sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisrahoista.

Lähteet

Hakalisto, Arja. 2005. Varhaiskasvatuksen osaamisklinikka –hankkeen arviointi.

Toimintakertomus 2004

Toimintakertomus 2005

Varhaiskasvatuksen osaamisklinikka –hankkeen hankesuunnitelma 2004

LIITE 1. Vasu-iltapäivät, luennoitsijat ja osallistujamäärä suluissa.

- 9.11.04 Vasu lapselle – pohja kasvulle –koulutuspäivä; KT Liisa Heinämäki, Stakes (122)
- 30.11.04 Vasu-startti; KT Ulla Härkönen, Joensuun yliopisto (33)
- 10.1.05 Ryhmätyöpäivä; KT Johanna Auranen, Socom (33)
- 7.2.05 Sisällölliset orientaatiot; Eeva-Kaisa Liukkonen, Imatra (43)
- 7.3.05 Kasvatuskumppanuus vai kasvatusyhteistyö; Ritva Rouvinen, Joensuun yliopisto (39)
- 11.4.05 Varhaiskasvatus- ja toimintaympäristöt; Päivi Lindberg, Stakes (45)
- 16.5.05 Perheet päivähoidon verkostoissa; KT Vuokko Vienola, Joensuun yliopisto (42)
- 29.8.05 SeutuVasun kommentointi (47)
- 26.9.05 Monikulttuurisuus; Olli Vesivalo ja Heli Sallinen, Joutsenon vastaanottokeskus; Pirjo Pänkäläinen, Imatra (43)
- 24.10.05 Kontekstianalyysi työvälineenä ja arjen työ; Sari Salomaa-Niemi, Tampere (42)
- 21.11.05 YksikköVasujen koonti (48)
- 1.12.05 Näkökulmia vasu-työskentelyyn; KT Liisa Heinämäki, Stakes; KT Sanna Parrila, Kuntoutus- ja tutkimuskeskus Merikoski; Kirsi Alila, Socca; Risto Keskinen, Tallinna (135)
- 16.1.06 Mediakasvatus; Eeva-Kaisa Liukkonen, Imatra; Reeta Raatikainen, Lappeenranta (24)
- 13.2.06 Päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyö; Anne Korhonen, Imatra; Päivi Kaski, Socom (30)
- 6.3.06 Monikulttuuritaustainen lapsi päivähoidossa; Taru Kivijärvi, Jyväskylä (57)
- 3.4.06 Lapsi havainnointi ja musiikkikasvatus varhaiskasvatuksessa; Irmeli Henttonen, Lpr; Liisa Teräslahti, Imatra (35)